

رابطه کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

دوره ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی

صغری صحرایی ۱

۱. کارشناسی زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه همدان، واحد اسدآباد، همدان، ایران. (نویسنده مسئول)

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲، صفحات ۱۲۴-۱۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۳

تاریخ وصول: ۱۴۰۱/۰۹/۱۸

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر رابطه کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ می‌باشد. پژوهش حاضر با توجه به هدف از نوع تحقیقات کاربردی است؛ همچنین این پژوهش با توجه به گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. در پژوهش حاضر جامعه‌ی آماری پژوهش را کلیه معلمان و دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ تشکیل دادند. جهت انتخاب حجم نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای استفاده شد. بدین صورت که سه مدرسه به‌عنوان نمونه انتخاب و در هر مدرسه ۵ کلاس انتخاب شدند و با توزیع پرسشنامه در بین دانش‌آموزان و معلمان هر کلاس به‌صورت تصادفی ساده داده‌های لازم گردآوری شد. تعداد حجم نمونه با توجه به تعداد جامعه نامحدود تعداد ۲۰۰ نفر (۱۰۰ نفر معلم و ۱۰۰ دانش‌آموز) به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های کیفیت تدریس معلمان کریاکیدز، کمپ و گاگاتاسیس (۲۰۰۰)، انگیزش به پیشرفت تحصیلی والراند و همکاران (۱۹۹۲) و عملکرد تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۰) پاسخ دادند. نتایج نشان داد کیفیت تدریس معلم توان پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را دارند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت کیفیت تدریس معلم توان پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را دارند که این امر می‌تواند مورد توجه مراکز آموزش و پرورش و معلمان قرار گیرد.

کلیدواژه: کیفیت تدریس، انگیزش به پیشرفت تحصیلی، عملکرد تحصیلی، معلمان، دانش‌آموزان.

مقدمه

از دیدگاه متخصصان تعلیم و تربیت دوره ابتدایی، مهم‌ترین و اساسی‌ترین مقطع نظام آموزشی، دوره ابتدایی است که در ایجاد تحولات اساسی در جوامع و پیشرفت آن‌ها نقش مهمی ایفا می‌کند. این دوره زمانی در پیشرفت و توسعه دولت‌ها مؤثر واقع می‌شود که کیفیت مناسبی بر آن واقع باشد (مرادی و کردلو، ۱۴۰۰). بنابراین آموزش و پرورش به‌عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی برآمده از متن جامعه و درعین حال سازنده و تکامل دهنده آن است و تأثیر آن در پیشرفت جامعه، امری کاملاً محسوس است. آموزش و پرورش، مسئولیت‌های بزرگی برای تحقق اهداف فردی و اجتماعی برعهده گرفته است و به‌عنوان بهترین فرصت برای شکوفاسازی استعدادهای انسانی مطرح و مورد نظر متخصصان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت بوده است (شاهدوستی، ۱۳۹۰). یکی از چالش‌ها و مشکلاتی که نظام آموزش ایران با آن روبه‌رو است مربوط به منابع انسانی است. معلمان مهم‌ترین نیروی انسانی سازمان آموزش و پرورش محسوب می‌شوند. بدون تردید معلم در مقام اصلی‌ترین و تأثیرگذارترین عنصر آموزش و پرورش به‌گونه‌ای مستقیم مهم‌ترین نقش را در یادگیری دانش‌آموزان و اداره کلاس دارد (میر جلیلی، ۱۳۹۹). معلمان در حکم مهم‌ترین منبع و مؤلفه در مدارس، در بالا بردن استانداردهای آموزشی نقشی تعیین‌کننده دارند (خلیق قره تپه، ۱۳۹۹). بهبود کارایی و عدالت آموزش مدرسه ای، تا اندازه زیادی بستگی به اطمینان خاطر از این موضوع دارد که معلمان به‌خوبی آماده‌شده، به حد کافی مهارت کسب کرده و دارای انگیزه بالایی باشند تا به بهترین وجه به وظایف خود عمل کنند. ارتقای کیفیت تدریس، آن نوع راهنمایی برای سیاست‌گذاری است که به نظر می‌رسد به دستاوردهای اساسی در یادگیری دانش‌آموزان می‌انجامد. درخواست‌های جوامع از مدارس و معلمان، روز به روز پیچیده‌تر می‌شود (رضایی، ۱۳۹۸). معلم به‌عنوان مهم‌ترین عنصر آموزش و پرورش، نقشی کلیدی در پیشبرد فرایند یاددهی یادگیری داشته و میزان صلاحیت‌های فردی و حرفه‌ای وی تعیین‌کننده بازده فرایند یاددهی یادگیری است؛ لذا توجه به معلمان به‌عنوان مجریان برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی می‌تواند، مهم‌ترین عامل موفقیت و یا شکست نوآوری‌های آموزشی تلقی شود (رضایت و صادقی بیگی، ۱۳۹۷). امروزه نقش معلم در آموزش و پرورش با نقش گذشته‌ی آن تفاوت دارد و این تفاوت به خاطر این است که در این زمان هدف، آموزش مطالب و بازگو کردن آن‌ها نیست، بلکه تمام جنبه‌های شخصیت دانش‌آموزان را در برمی‌گیرد. در واقع محتوای آموزشی از طریق دید و قضاوت معلم و همچنین از خلال ارزش‌های معلم به دانش‌آموزان ارائه می‌شود و معنی و مفهوم پیدا می‌کند. همه‌ی این فعالیت‌های آموزشی و سرمایه‌گذاری‌هایی که در آموزش و پرورش انجام می‌شود، به خاطر پویایی کلاس و تحقق تدریس خوب است که تغییر در تدریس معلمان، به بهبود کیفیت را به همراه می‌آورد (باباگلی و بلاغت، ۱۳۹۵). مسأله‌ی کیفیت، یکی از ارکان مهم و حیاتی در نظام آموزشی شمرده می‌شود که به‌صورت مستقیم بر سرنوشت کشور نقش بسزایی دارد؛ زیرا عملکرد مؤثر سازمان‌های آموزشی، اساس عملکرد یک جامعه و ملت را تشکیل می‌دهند (شهرکی پور و رستگاری، ۱۳۹۸). گلدهابر^۱ (۲۰۰۳) معتقد است که توانایی حرفه‌ای بیشتر معلمان موجب افزایش کیفیت تدریس^۲ ایشان شده و در نهایت منجر به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌گردد. کیفیت تدریس را روش یاددهی-یادگیری به‌عنوان داشتن احساس وظیفه (هنر

1- Goldhaber

2- teaching quality

تدریس) و احساس موفقیت (یادگیری دانش آموز) تعریف کرده‌اند (فن استرماخر و ریچاردسون^۱، ۲۰۱۰؛ ترجمه‌ی فردانش، ۱۳۹۷). از نظر بوتی (۲۰۰۶) تدریس، فنی‌ترین و اصلیت‌ترین کارکرد نظام آموزشی است که باید ماهرانه انجام پذیرد و نیازمند مسئولیت‌پذیری بیشتر و پاسخگو بودن مدرسان است. از دیدگاه برخی پژوهشگران یکی از مشکلات اصلی نظام آموزش و پرورش بی‌توجهی به تدریس و کیفیت آن در مقابل فعالیت‌های پژوهشی است (دوريسوا، ۲۰۱۵؛ اوزمان و رادید^۲، ۲۰۱۵).

چنانچه معلمی نتواند با استفاده از فنون متعدد، کلاس درس خود را به شیوه صحیح و درست مدیریت کند، فرایند تدریس او اثربخش نبوده و دانش‌آموزان قادر به یادگیری مؤثر درس نخواهند شد (اکبری و عباس علیپور، ۱۳۹۶). کلاس درس به‌عنوان کوچک‌ترین خرده سیستم نظام آموزشی به تبع تحولات و تغییرات اجتماعی و آموزشی در حال تغییر است. از میان عناصر کلاس درس، نقش معلم و نحوه مدیریتی او در تحقق اهداف آموزشی و تربیتی دانش‌آموزانی متناسب با جهان امروز بسیار مهم و اساسی است. برای اینکه فرایند تدریس مؤثرتر صورت پذیرد معلم باید بتواند ارتباطی سالم و دوطرفه برقرار نماید تا سبب تبادل افکار و احساسات شده و در قبال آن به انتقال مفاهیم و دانش موردنیاز دانش‌آموزان بپردازد و آن‌ها را در فرایند یادگیری راهنمایی نماید و این برقراری ارتباط مؤثر جز با مدیریت اثربخش و توانای معلم ممکن نخواهد شد. زیرا موفقیت و پیشرفت تحصیلی در هر جامعه نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است؛ بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد (میرعرب، عزیزی شمامی و گرلی، ۱۳۹۷). پیشرفت و موفقیت تحصیلی با عواملی مانند انگیزش و پردازش شناختی رابطه دارد (توکلی، حسن زاده و عمادیان، ۱۳۹۸). انگیزش پیشرفت، تمایل به تلاش جهت دستیابی به موفقیت و اثرات مثبت مرتبط با آن و اجتناب از شکست و اثرات منفی با آن را منعکس می‌کند (آراکری و سوناگر^۳، ۲۰۱۷). افرادی که دارای انگیزه پیشرفت بالایی هستند، در تکالیفی که درجه دشواری بالاتری دارد، موفق می‌شوند و برای دستیابی به موفقیت تلاش بسیاری می‌کنند (نراسیمهن^۴، ۲۰۱۸). عدم انگیزش در انجام یک تکلیف می‌تواند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را دچار مشکل نماید (شخار و کومار^۵، ۲۰۱۶). ماو^۶ (۲۰۱۹) عملکرد تحصیلی را چنین تعریف کرده است: مجموعه رفتارهای تحصیلی است که پیشرفت و پسرفت تحصیلی را در زمینه معلومات بیان می‌کند. البته این عملکرد می‌تواند عوامل دیگر مرتبط با تحصیل از جمله فعالیت‌های کلاسی و دانشگاهی و تعامل با همکلاسی‌ها و معلمان را نمایان سازد (ماو، ۲۰۱۹). مطالعه‌ی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی مسئله‌ای پیچیده است، چراکه آن یک عنصر چندبعدی است و به‌گونه‌ای بسیار ظریف به رشد جسمی، اجتماعی، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان مربوط است. در سال‌های اخیر متخصصان تعلیم و تربیت و روان‌شناسان تربیتی پژوهش‌های قابل‌توجهی در زمینه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و متغیرهای مرتبط با آن‌ها انجام داده‌اند (عظیمی، پیری و زوار، ۱۳۹۲). بسیاری از پژوهشگران قبلی بر روی تأثیر انگیزش به پیشرفت تحصیلی بر عملکرد

¹ - Fenstermacher & Richardson

² - Osmar, Radid

³ - Arakari and Sonagar

⁴ - Narasimhan

⁵ - Shakhari and Kumar

⁶ - Mau

تحصیلی تأکید می‌کردند (جلیلیان، ۱۴۰۰). ذبیح نژاد (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان بررسی کیفیت تدریس معلمان و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انجام داد و به این نتیجه رسید کیفیت تدریس در برنامه درسی جدید مناسب می‌باشد و با استفاده از متغیر کیفیت تدریس معلمان می‌توان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کرد و متغیرهای کیفیت تدریس و عملکرد تحصیلی در دو برنامه درسی متفاوت می‌باشد و کیفیت تدریس در بین زنان و مردان متفاوت می‌باشد ولی با توجه به ویژگی‌های دیگر جمعیت شناختی هیچ‌گونه تفاوتی ندارد. با توجه به مطالب گفته‌شده هدف از انجام پژوهش حاضر رابطه کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف از نوع تحقیقات کاربردی است؛ همچنین این پژوهش با توجه به گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. در پژوهش حاضر جامعه آماری پژوهش را کلیه معلمان و دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ تشکیل دادند. جهت انتخاب حجم نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای استفاده شد. بدین صورت که سه مدرسه به‌عنوان نمونه انتخاب و در هر مدرسه ۵ کلاس انتخاب شدند و با توزیع پرسشنامه در بین دانش‌آموزان و معلمان هر کلاس به صورت تصادفی ساده داده‌های لازم گردآوری شد. تعداد حجم نمونه با توجه به تعداد جامعه نامحدود تعداد ۲۰۰ نفر (۱۰۰ نفر معلم و ۱۰۰ دانش‌آموز) به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه کیفیت تدریس: این مقیاس توسط کریکیدز، کمپ و گاگاناسیس (۲۰۰۰) ساخته شده و دارای ۲۰ ماده است که با مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (خیلی کم = ۱، کم = ۲، متوسط = ۳، زیاد = ۴، خیلی زیاد = ۵) نمره‌گذاری شده است. این ابزار دارای دو بعد وضع تدریس و رفتار معلم است. کریکیدز و همکاران (۲۰۰۰) روایی این مقیاس را به شیوه‌ی تحلیل عاملی و اعتبار آن را با استفاده از آلفای کرونباخ به دست آوردند (حسینی و خیر، ۱۳۸۹). لطیفیان و خوش‌بخت (۱۳۸۶) روایی این ابزار را به‌وسیله سازه به روش تحلیل عاملی با روش مؤلفه‌های اصلی بررسی کردند که یک غام کلی استخراج شد. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شد.

پرسشنامه استاندارد انگیزه پیشرفت تحصیلی: این پرسشنامه توسط والراند و همکاران (۱۹۹۲) و دارای ۲۹ گویه است. این آزمون یک ابزار خود گزارشی است و آزمودنی باید در یک مقیاس لیکرت درجه‌ای از (اصلاً = ۱ تا کاملاً = ۷) مشخص سازد که هر یک از عبارت‌های ذکر شده تا چه حد دلیل رفتن به مدرسه هستند. والراند و همکاران (۱۹۹۲) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را بین ۰/۸۳ تا ۰/۸۶ گزارش کرده است. همچنین ضریب پایایی روش بازآزمایی مقیاس‌های آزمون انگیزش تحصیلی در فاصله یک ماه نیز بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۳ گزارش شده است (والراند و همکاران، ۱۹۹۲) در مطالعه‌ای دیگر ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه بین ۰/۶۷ تا ۰/۸۶ به دست آمد (ویسانی، غلامعلی لوسانی و اژه‌ای، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامه عملکرد تحصیلی: جهت اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در این پژوهش از پرسش‌نامه EPT^۱ استفاده شده است. این پرسش‌نامه اقتباسی از پژوهش‌های فام و تیلور^۲ (۱۹۹۰) در حوزه عملکرد تحصیلی است که برای جامعه ایران ساخته شده است (فام و تیلور، ۱۹۹۰، به نقل از درتاج، ۱۳۸۳). آزمون عملکرد تحصیلی قادر است با ۴۸ سؤال، ۵ حوزه مربوط به عملکرد تحصیلی به شرح ذیل را اندازه‌گیری نماید: ۱- خودکارآمدی^۳: احساس اطمینان به توانایی خود به منظور از عهده برآمدن مقتضیات تحصیلی و فعالیت‌های آموزشی. ۲- تأثیرات هیجانی^۴: واکنش فرد در مقابل مجموعه‌ای از هیجانات از قبیل اضطراب و نگرانی است که باعث برانگیختگی فرد می‌شود. ۳- برنامه‌ریزی^۵: توانایی ساماندهی فعالیت‌های درس بر مبنای یک برنامه مشخص و قابل‌اجرا و همچنین استفاده مناسب از زمان برای انجام تکلیف آموزشی. ۴- فقدان کنترل پیامد^۶: اعتقاد به این امر که افزایش عملکرد فرد منجر به تغییر در نتیجه دلخواه تحصیلی نمی‌شود. ۵- انگیزش^۷: نیرو بخشی رفتار به منظور مطالعه بیشتر برای افزایش انگیزه تحصیلی به منظور کسب نمره بالاتر، به دست آوردن شغل مناسب و یا صرفاً مطالعه برای کسب اطلاع و بهبود مهارت‌ها و دانش عمومی است (نور محمدیان، ۱۳۸۵). نور محمدیان (۱۳۸۵) میزان روایی هریک از عامل‌های پرسش‌نامه را به شرح زیر به دست آورده است: عامل اول: ۰/۹۱، عامل دوم: ۰/۹۲، عامل سوم: ۰/۷۳، عامل چهارم: ۰/۶۳، عامل پنجم: ۰/۷۲. در این تحقیق نیز محقق برای به دست آوردن روایی آزمون از روایی محتوا استفاده نمود. در سنجش روایی محتوا، آزمون تکثیر و به ۵ نفر از متخصصان تعلیم و تربیت و ۱۰ نفر از کارشناسان آموزشی سازمان آموزش و پرورش داده شد و نظرات جمع‌آوری گردید. در اکثر سؤال‌ها توافق لازم وجود داشت. نور محمدیان (۱۳۸۵) میزان پایایی این آزمون را ۰/۷۴ برآورد نموده است. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۷ محاسبه شد.

یافته‌ها

در جدول شماره ۱ نتایج همبستگی بین کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان نشان داده شده است. ضرایب همبستگی محاسبه شده بین کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی مثبت بوده و در سطح $p < 0/001$ معنی‌دار است. مثبت بودن ضرایب به دست آمده نشان می‌دهد که بین کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی ارتباط مستقیم وجود دارد.

جدول ۱. ماتریس ضرایب همبستگی بین کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی

متغیرها	۱	۲	۳
۱- کیفیت تدریس	۱		
۲- انگیزش به پیشرفت تحصیلی	۰/۷۴۳**	۱	
۳- عملکرد تحصیلی	۰/۵۱۱**	۰/۴۳۳**	۱

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۰۱

^۱ Educational performance Test

^۲ Fam and Taylor

^۳ Self – efficacy

^۴ Emotional Impact

^۵ Planning

^۶ Lack of outcome control

^۷ Motive

جدول ۲. نتایج حاصل از آزمون کالموگراف اسمیرنف

مقدار و سطح معنی‌داری آزمون		کیفیت تدریس
کالموگراف اسمیرنف	سطح معنی‌داری	
۰/۴۴	۰/۹۳	انگیزش عملکرد تحصیلی
۰/۵۱	۰/۷۸	
۰/۳۹	۰/۸۱	

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، آزمون کالموگراف اسمیرنف برای تمامی متغیرها در سطح $P < 0/01$ معنادار نمی‌باشد؛ بنابراین توزیع متغیرهای مذکور از نرمال بودن تبعیت می‌کند.

جهت پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از روی کیفیت تدریس معلمان از رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شد که نتایج در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کیفیت تدریس معلمان

مدل	R	R ²	Adgr2	SE	F	Sig	دوربین واتسون	آماره رواداری	آماره تورم
وضع تدریس	۰/۷۰۱	۰/۵۵۰	۰/۵۱۱	۲/۱۱	۱۹۹/۷۵	۰/۰۰۱	۱/۲۳	۱/۰۱	۱/۱۲
رفتار معلم	۰/۶۹۸	۰/۵۳۴	۰/۵۲۲	۲/۲۳	۳۶/۶۵	۰/۰۰۱	۱/۵۴	۰/۶۶۳	۱/۳۴

جهت پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کیفیت تدریس معلمان از رگرسیون خطی چندگانه گام‌به‌گام استفاده شد. با توجه به آماره‌های هم خطی گزارش شده در جدول مقدار عامل تورم واریانس به ترتیب در دامنه ۱/۰۱، ۱/۱۲، ۰/۶۶۳ و ۱/۳۴ قرار دارد که حاکی از عدم هم خطی متغیرها و ثبات مدل رگرسیونی است. مقدار دوربین واتسون برابر ۱/۲۳ است بنابراین فرض همبستگی پس ماندها رد می‌شود؛ بنابراین پیش‌فرض‌های استفاده از رگرسیون رعایت شده است.

جدول ۴. تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کیفیت تدریس معلمان

شاخص‌های هم خطی	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
	B	خطای استاندارد	Beta	t
ثابت	۴۶/۴۳۱	۲/۴۳		۲۵/۳۱
وضع تدریس	۰/۲۴۱	۰/۰۸۷	۰/۲۵۵	۶/۵۹۸
رفتار معلم	۰/۴۲۱	۰/۰۶	۰/۲۳۱	۹/۵۴

در جدول ۴ نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس کیفیت تدریس معلمان آورده شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره تحمل از مقدار برش ۰/۱ بیشتر است و آماره تراکم عاملی (VIF) که از مقدار برش ۱۰ کمتر است، نتیجه می‌شود که از مفروضه هم خطی، تخطی صورت نگرفته است. در مدل نهایی، مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای مؤلفه وضع تدریس برابر با ۰/۲۵۵ و برای مؤلفه رفتار معلم برابر با ۰/۲۳۱ می‌باشد. با توجه به مقدار آماره‌های t به دست آمده که در سطح آلفای ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشد. بنابراین کیفیت تدریس معلم پیش‌بینی انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را دارند.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر رابطه کیفیت تدریس معلمان با انگیزش به پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی می‌باشد که با نتایج پژوهش ذبیح نژاد (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. در این زمینه آوان و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهش خود تحت عنوان بررسی رابطه انگیزه پیشرفت، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسیدند که بین خودپنداره و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت در جهان کنونی عملکرد تحصیلی از اهمیت ویژه برخوردار است. جوامع پیشرفته و در حال پیشرفت تأکید زیادی بر روی عملکرد، رقابت و پیروزی دارند در واقع عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین و عینی‌ترین معیارها برای بررسی و ارزیابی کارایی و اثربخشی نظام‌های آموزش و پرورش است و تمامی کوشش‌ها و تلاش‌های این نظام در واقع جامه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می‌شود (یاری، ۱۳۹۰). یکی از مهم‌ترین مسائل برای متولیان تعلیم و تربیت؛ به‌خصوص مسئولان نظام آموزش عالی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. افراد با موفقیت در تحصیل به موقعیت و جایگاهی دست می‌یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود در راستای اهداف آموزشی و تربیتی استفاده نموده، شرایط لازم را برای زندگی اجتماعی موفق کسب می‌کنند. این در حالی است که عدم موفقیت در تحصیل زمینه مشکلات فردی و اجتماعی و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم تعلیم و تربیت را به همراه دارد (ریوکی و همکاران، ۲۰۰۵؛ به نقل از ماهاسنه^۱، ۲۰۱۸). عوامل مرتبط با عملکرد تحصیلی فراگیران از دیرباز موردعلاقه بسیاری از محققان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران آموزش عالی بوده است. از این رو، متخصصان تعلیم و تربیت عوامل گوناگونی را مشخص کرده‌اند که تأثیر زیادی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان دارند. این عوامل را می‌توان در چهار دسته فردی، آموزشگاهی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم نمود (جلیلیان، ۱۴۰۰). از میان این عوامل، ابعاد فردی به‌عنوان موضوع اصلی در مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی مطرح‌شده و موردپژوهش قرار گرفته است. با این حال، باید در نظر داشت که عوامل و متغیرهای فردی آن‌چنان در هم تنیده و در تعامل با یکدیگر هستند که تعیین نقش و سهم هر یک از آن‌ها با دشواری روبه‌روست. مطالعات انجام‌شده در حیطه روان‌شناسی شناختی گویای آن است که دانش فراشناختی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های فردی تأثیر زیادی بر بهبود عملکرد تحصیلی فراگیران دارد که لازم است بیشتر به آن پرداخته شود (رادلیکو^۲، ۲۰۰۲).

در تبیین دیگر نتایج می‌توان گفت مادامی که معلمان مدارس تلاش نمایند که دانش‌آموزان را از یک فعالیت یادگیری به فعالیت بعدی هدایت نموده و نیز به‌طور مداوم، در حین انجام فعالیت درسی، بر کارهای دانش‌آموزان نظارت نمایند، این امر باعث می‌شود در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه نموده و آن‌ها با میل و رغبت بیشتری به تکالیف درسی خود پردازند. از طرفی زمانی که دانش‌آموزان خود فعالیت‌های روزانه کلاس را تعیین کنند و در امر یادگیری دروس کلاسی به‌طور مشترک با آن‌ها تمرین مداوم داشته باشند بهتر می‌توان در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه نمود. انگیزه پیشرفت تحصیلی یعنی میل و گرایش به چیرگی بر موانع، تمرین قدرت، کوشش برای انجام کارهای مشکل. انگیزش پیشرفت تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت

¹ - Mahasneh

² - Rodolico

و جهت می‌بخشد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. با این انگیزه افراد، تحرک لازم را برای به پایان رساندن موفقیت‌آمیز یک تکلیف، رسیدن به هدف، یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود دنبال می‌کنند تا بالاخره بتوانند موفقیت لازم را در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی کسب کنند. معلمان می‌توانند با اعمال کیفیت تدریس بالا، انگیزه پیشرفت را در دانش‌آموزان، شناسایی، ایجاد و یا رشد دهند. با آگاهی از این انگیزه و نقش مؤثر آن در عملکرد تحصیلی، یادگیری، عزت‌نفس، تلاش و پشتکار دانش‌آموزان، می‌توانند به صورت منظم آن‌ها را راهنمایی و هدایت نمایند و به بازآموزی اسنادهای غلط آن‌ها پردازند و خودارزیایی غیرواقعی بینانه آن‌ها را تصحیح نمایند. اثربخشی کلاس‌هایی که کیفیت تدریس معلمان، بیشتر از کلاس‌هایی است که کارکردهای تدریس مطلوب را به خوبی انجام نمی‌دهند. کلاس‌های درس که با کیفیت مطلوب، تدریس را انجام می‌دهند، کلاس‌هایی جذاب، وظیفه مدار و سازمان‌یافته‌اند که در جهت تحقق اهداف درسی و آموزشی تلاش می‌نمایند. در این کلاس‌ها رابطه معلم و شاگرد مثبت و مبتنی بر احترام است و انتظارات آموزشی از شاگردان شفاف بوده و ساختار مناسبی برای تحقق انتظارات پیش‌بینی و فراهم شده است (کردلو و بهرنگی، ۱۳۹۹؛ طالبی خانسری، ۱۳۹۹). جامعه آماری این پژوهش صرفاً دانش‌آموزان و معلمان مقطع ابتدایی شهرستان سنقر و کلیایی بود باید در تعمیم‌یافته‌ها احتیاط کرد. با توجه به اهمیتی که کیفیت تدریس معلمان در انگیزه پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموز دارد، لذا پیشنهاد می‌شود معلمان در کلاس به سنجش و شناسایی میزان انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان خود پرداخته و با ایجاد موقعیت‌هایی که دانش‌آموز در آن احساس موفقیت کند با اعمال روش‌های مطلوب تدریس و یا کمک به دانش‌آموز برای بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند.

منابع

- باباگلی، مرضیه و بلاغت، سیدرضا. (۱۳۹۵). رابطه‌ی روح فلسفی و هوش معنوی با کیفیت تدریس معلمان مقطع متوسطه. مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، (۲۳)، ۲۰ - ۱.
- جلیلیان، سعید (۱۴۰۰). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس هوش هیجانی، تنظیم شناختی هیجان و سبک‌های حل مسئله در بین دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه آزاد کرمانشاه.
- خلیق قره تپه، شهربانو (۱۳۹۹). رابطه‌ی صلاحیت‌های حرفه‌ای، خودکارآمدی تدریس و انگیزش شغلی با کیفیت تدریس معلمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل.
- ذبیح نژاد، فاطمه (۱۳۹۷). بررسی کیفیت تدریس معلمان و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه مازندران.
- رضایی، منیره (۱۳۹۸). شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان: گذشته، حال، آینده، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱۳۸، ۱۲۹-۱۵۰.
- شهرکی پور، حسن و رستگاری پور، مریم (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین کیفیت تدریس معلمان دینی و رفتارهای مذهبی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه از دیدگاه معلمان منطقه یک شهر تهران. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۳۲، ۱۶۳-۱۴۱.
- طالبی خانسری، لیلا (۱۳۹۹). رابطه بین شیوه‌های مدیریت کلاس و مهارت‌های ارتباطی با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر چابکسر، فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزشی، ۲(۳)، ۱۳۱-۱۱۳.
- عظیمی، محمد؛ پیری، موسی و زوار، تقی (۱۳۹۲). رابطه فرسودگی تحصیلی و یادگیری خودتنظیمی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه. پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۰(۲)، ۱۱۶-۱۲۸.

- مرادی، امیر و کردلو، محسن (۱۴۰۰). پدیدارشناسی تجارب معلمان از آسیب‌های آموزش در کلاس‌های چند پایه روستایی کرمانشاه و راه‌کارهای بهبود کیفیت آموزش در آن‌ها. پژوهش در آموزش کلاس‌های تلفیقی و چندپایه ۱(۱)، ۲۹-۳۹.
- میر جلیلی، محمد صالح (۱۳۹۹). بازنمایی ادراکات و تجارب زیسته معلمان ابتدایی تازه‌کار از سال اول تدریس: مطالعه به روش پدیدارشناسی، پایان نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، تحقیقات آموزشی، دانشگاه یزد.
- Arakeri, S., & Sunagar, B. (2017). Locus of control: influence of internality, externality-others, externality-chance among management students. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(2), 155-162.
- Mau, W. C. (2019). Parental influences on the high school students' academic achievement: A comparison of Asian immigrants, Asian Americans, and White Americans. *Psychology in the Schools*, 34(3), 267-277.
- Narasimhan, P. (2018). Self-Concept and Achievement Motivation as a Predictor of Academic Stress among High school students of ICSE Board, Chennai. *Indian Journal of Psychological Science*, 10(1), 77-85.
- Osma, I. & Radid, M. (2015). Analysis of the Students' Judgments on the Quality of Teaching Received: Case of Chemistry Students at the Faculty of Sciences Ben M'sik. *Procedia-Social & Behavioral Sciences*, 197, 2223-2228.
- Shekhar, C., & Kumar, R. (2016). Gender differences in achievement motivation, self-efficacy academic stress and academic achievement of secondary school students. *J. Appl. Soc. Sci*, 3(5&6), 117-124.
- Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C., & Vallieres, E. F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and psychological measurement*, 52(4), 1003-1017.
- Weisani, M., Gholamali Lavasani, M., & Ejei, J. (2012). The effect of achievement goals on statistics anxiety through academic motivation and statistic learning. *Journal of Psychology*, 16(2), 142-160.

